

ועד בכלל!"!

ודחינן: לא! אם היה ארוך החבל חמשה טפחים, הרי דינו כלמעלה מחמשה טפחים, והוא טמא.

תא שמע ממה ששנינו שם: ואם היה ארוך החבל מחמשה ועד עשרה טפחים — טמא. ואילו אם היה ארוך יותר מעשרה ואילך, הוא טהור, כיון שבשיעור כזה ארוך הוא עומד להקצץ מהמיטה.

ומדייק רבא: מאי לאו, עשרה — כלמטה?!

ודחינן: לא! עשרה כלמעלה!

תא שמע ממה ששנינו במסכת כלים [ב ב]: הדקין שבכלי חרם, והיינו כלי חרס שהם דקים, הן, בין שהם עצמם מחזיקים מעט שמן כדי סיכת קטן, ובין שנשברו, וקרירותיהן, תחתיות הכלים שנשאר לאחור השבירה, ודופנותיהם שנשאר, ויכולין השברים להיות יושבין שלא מסומכין, בלי סמיכה,

שיעורן לגבי טומאת כלים הוא, שיחזיקו נה-א בתוכם שמן בכדי סיכת קטן.

ושיעור זה של שמן לסיכת קטן, ניתן לשברי כלים שהם קטנים, ועד לכלים שהם במידת לוג.

ומדייק רבא: מאי לאו, כלים שהם כמידת לוג, דינם הוא ככלים שהם כלמטה ממידת לוג. ומשמע ש"עד ועד בכלל"!

ודחינן: מומאי דהוא משום חביבה מצותה בשעתה? דילמא עמדו בפניהם כדי שלא תהא נמצא מבשילין לעתיד לבא? כי אם לא יקבלו את מביאי הביכורים בכבוד, הם יימנעו בעתיד מלהביאם, מפני טורח הדרך.

אמר רב נחמן: במקום שאמרו חכמים שיעור כסלע, בסלע מצומצם בדיוק אמרו, שאם הוי כסלע, דינו הוא כיתר מכסלע. (68)

וכן במקום שאמרו שיעור כאיסר, וכגון במשנתנו, שאמרו עד כמה תחסר [הגגרת]. רשב"ג אומר עד כאיסר, הרי אם חסרה הגגרת כאיסר מצומצם, דינה הוא כאילו חסרה כיתר מכאיסר, והרי היא טריפה!

אלמא, קסבר רב נחמן דהא דקתני במתניתין עד כמה תחסר ותהיה כשרה עד כאיסר האיטלקי, כוונת התנא לומר: עד כשיעור האיסר, ולא עד בכלל. כי בשיעור של איסר בדיוק הרי היא טריפה.

איתיביה רבא לרב נחמן ממה ששנינו במסכת כלים [יט ב]: מיטה שנסתררה בחבל, ולאחר שהושלמה סריגת המיטה נשאר מעט מהחבל, כשהוא תלוי כלפי מטה, הרי אותו חבל היוצא מן המטה, אם היה ארוך החבל קטן עד חמשה טפחים, אין הוא ראוי לכלום, ואין הוא נחשב כחלק מן המטה. הילכך, אם נטמאת המיטה הרי הוא טהור.

ומדייק רבא: מאי לאו, אם היה באורך החבל חמשה טפחים, הרי הוא כלמטה מחמשה, והוא טהור. ומוכח שאמרינן "עד

68. המח. ועיין בהערה בעמוד הקודם על המשנה.

68. רש"י כאן מבאר שהכוונה היא גם לחסרון סלע בגולגלת, שגם היא טריפה, אפילו לא ניקב

ורחינן: לא! לוג — כלמעלה!

תא שמע: כלים שהיה בהם מלוג עד סאה, ונשתברו, שיעורם לקבלת טומאת כלים הוא **ברביעית**, אם נשתייר בשבריהם כדי להחזיק רביעית שמן.

מאי לאו, סאה — כלמטה?!

לא. סאה — כלמעלה, צריך שיהיה בשבריה לקבל שיעור של חצי לוג כדי שיקבל הכלי טומאה.

תא שמע: כלים שהיה בהם **מסאה ועד סאתים** — צריך שישתייר בשבריהם **בחצי לוג!**

מאי לאו, סאתים — כלמטה!

לא! סאתים — כלמעלה, ששיעורם בלוג שלם.

ופרכינן: **והתניא** במפורש שמשערים כלפי מטה, דתניא: לוג — **כלמטה. סאה — כלמטה. סאתים — כלמטה!**

ורחינן: **התם — לחומרא,** שמתמאים לשברים, הילכך אמרינן ד"עד ועד בכלל". **דאמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: כל שיעורי חכמים —** אם השיעור המצומצם הוא חומרא, אזלינן ביה **לחומרי,** ושיערוהו בשיעור המצומצם. ואם השיעור המצומצם הוא להקל, שיערוהו לא במצומצם אלא ב"שוחק". **הוינן משיעור "כגריס" של כתמים,** שהולכים בו להקל.

והיינו, שמדין תורה אין האשה נטמאת בטומאת נדה אלא אם כן היא רואה

ומרגישה את יציאת דם הנידה מגופה, ולא כאשר היא מוצאת כתם של דם על גופה או על בגדה. אלא, גזרו חכמים על הכתמים, שתטמא האשה בהם, מדרבנן.

ושיעור קבעו חכמים לכתם. שאם הוא פחות מ"כגריס", הוא אינו מטמא כלל. וטעמו של דבר, שעד גודל של כגריס ניתן לתלות שהדם הוא ממאכולת [סוג של כינה] שנמעכה ויצא דמה, ולכן לא גזרו חכמים כלל על פחות מכגריס, אפילו במקום שאין לתלות בדם מאכולת.

וכיון שכל טומאת כתמים היא רק מדרבנן, הקלו בה חכמים, שלא תטמא האשה עד שיהיה בכתם יותר משיעור כגריס. אבל כגריס מצומצם, אינו מטמא!

אבל שאר שיעורי חכמים, החמירו בהם לשיעור המצומצם. הילכך, בסלע ואיסר דרב נחמן, אי אמרינן בהם "עד ועד בכלל", הוי קולא, שאפילו באיסר ובסלע אין זה חסרון, ומכשרינן.

ואשמעינן רב נחמן דכל היכא דקתני "עד" יש לילך בו לחומרא. ואילו במקום שאם נאמר בו "עד ועד בכלל" זה יהיה לקולא, אנו אומרים בו "עד, ולא עד בכלל".

דיקא נמי, דקתני עלה דההיא דחבל היוצא: **חמשה** טפחים — **כלמעלה.** שהוא טמא. ומכאן אתה למד, כי מה דקתני "עד חמשה טהור", הכוונה של המשנה היא "עד ולא עד בכלל".

וכן קתני: **עשרה** טפחים, **כלמטה.** והיינו שהוא טמא כאילו היה פחות מעשרה [כי חבל שהוא למעלה מעשרה טפחים —

טהור].

אף שנחתכו ממנה הטחול או הכליות.

והיינו, דאזלינן לחומרא, ואמרינן, הא דקתני "מחמשה ועד עשרה טמא", אמרינן בו "עד ועד בכלל".

והרי נחתך הטחול משמעותו ניקב הטחול, שכל נטילה מהטחול יוצרת בו חלל, ובכל זאת אין היא טרפה?!

ומוכח, שענין "עד" נקבע לפי החומרא, שלפעמים אמרינן "עד ועד בכלל", ולפעמים "עד ולא עד בכלל", והכל להחמיר, לפי הענין.

ודחינן: לא! הוא הדין דאפילו בהמה נמי אסורא. דחמיר ניקב הטחול או נחתך מניטל לגמרי. שהנקב בטחול מוסיף מכאוב וחולי ומטריף אותו בחוליו. אלא, איידי דתנא רישא, בחותך מעובר, מותר אותו האבר באכילה, תנא נמי סיפא, בחותך טחול מגוף הבהמה, שאותו אבר אסור באכילה. אבל אין הכי נמי, שכל הבהמה נטרפה בחסרונו של הטחול!

שנינו במשנה ניטל הטחול:

אמר רב עזירא משמיה דרבא: לא שנו אלא ניטל הטחול. אבל ניקב הטחול, הוי טרפה.

ואיבעית אימא: ניקב הטחול לחוד, ונחתך הטחול לחוד. (69)

מתניב רבי יוסי בר אבין, ואיתימא רבי יוסי בר זבידא: הרי שנינו לקמן: החותך איבר מעובר שבמעיה של בהמה — מותר אותו האבר באכילה, בשחיטת הבהמה, כשם שמועילה השחיטה להתיר את העובר עצמו, דקרינן ביה "כל בבהמה, תאכלו".

שנינו במשנה: ניטלו הכליות:

אמר רביש בר פפא משמיה דרב: לקתה בכוליא בכליה אחת — טרפה:

אבל, אם חתך מן הטחול ומן הכליות של הבהמה עצמה, הרי אף על פי שלא הוציא את החתיכה מגוף הבהמה עד השחיטה, לא קרינן בה "כל בבהמה — תאכלו", ולכן אסור האבר שנחתך באכילה, כדין אבר מן החי שלא הותר בשחיטה.

אמרי במערבא: והוא, דמטאי לקותא

למקום חריין.

נה-ב

והיכא הוא מקום חריין?

והשתא דייקנין: הא בהמה גופא, שריא, על

שהגיעה הלקותא עד לחיורא, לאותו לובן,

מטריפה.

69. נמצאנו למדים שיש שני פירושים לדין זה שאסור באכילה:

ולקמן סח א מבאר הרשב"א, שדעת רש"י לבאר את המשנה שם כפי הפירוש השני בגמרא כאן, והיינו, שאין הבהמה נטרפת על ידי נטילת הטחול. וכן פשטות המשנה שם.

א. אסורה כל הבהמה באכילה כטרפה, כיון שאם ניקב הטחול, נטרפה הבהמה.

אמנם להלכה, נחלקו הראשונים בדבר זה. דעת הרשב"א, שיש ללכת אחר הדעת

ב. רק הטחול אסור. אך הבהמה עצמה מותרת. משום שחלוק דין טחול שניקב, שמטריף את הבהמה, מדין טחול שניטל כולו, שאינו